

Tvivlen og den anticiperede sikkerhed

Tvivl er kongevejen til sikkerhed, hvis vi skal tro Descartes, men Lacan understreger i sin artikel om den logiske tid, at vejen må være startet et andet sted. Før tvivlens suspenderende indgreb kan komme til orde, må noget have introduceret en subjektiverende værdi.

For den, der tvivler, er allerede i gang med at konkludere, med at anticipere sikkerhed. Heraf artiklens anden og mindre mundrette del: "... et l'assertion de certitude anticipée". Der er tale om noget stærkere end en hypotese - et begreb Lacan reserverer til et tidligere trin af ræsonnementet¹; "påstand" eller måske "antagelse" synes tættere på det assertive uden (andet end anticiperet) sikkerhed. Tvivlen herpå melder sig som en suspension, der kan bringe konklusionen fra en subjektiv assertion til en objektiv sikkerhed².

Denne anvendelse af tvivlen leder selvfølgelig Lacans tanker hen på Descartes³. Lacan siger det ikke selv, men det er sikkert og vist, at den antagelse, som tvivlen suspenderer hos Descartes, er den, at der overhovedet kan gives nogen sikkerhed. Dette optager hele første meditation, og kræver hidkaldelsen af en ond ånd, som kunne forestille sig at spille den gode Gud et puds og lade mennesket tage fejl i selv de mest indlysende sandheder⁴.

Derefter går det over stok og sten i anden meditation: Hvis jeg tvivler på alt, betyder det, at jeg tænker, hvilket betyder, at jeg eksisterer som et tænkende væsen. Descartes omformulerer udsagnet mange gange i sit forfatterskab, men her i den danske oversættelse (af den latinske udgave) står den måske skarpest, således at: "dette udsagn: *jeg er, jeg eksisterer* nødvendigvis er sandt, hver gang det udtales af mig"⁵. Det er udtalelsen, der garanterer udsagnets sandhed og ikke tvivlen.

Med induktion og deduktion slutter Descartes fra tvivl til eksistens, mens Lacan efterspørger en anden logik, en temporal. Og mens Lacan efterlyser en sikkerhed, der "ikke tillader nogen yderligere tvivl"⁶, får tvivlen dobbelt status hos Descartes: Mens den på den ene side rigtignok er umuliggjort som suspension af sikkerhed som sådan,

---

¹ *Ecrits*, p. 205.

² *Ibid.* p. 210.

³ *Ibid.* p. 209.

⁴ *Meditationer over den første filosofi*, oversat til dansk af Niels Henningsen, Det lille Forlag, 2002.

⁵ *Ibid.* p 82.

⁶ *Ecrits*, p 201.

er den på den anden side bevaret induktivt i cogito'et, som én eksistensmulighed blandt flere.

Denne splittelse hos Descartes giver for mig at se to adskilte argumenter, som synes at kræve en konjunktion, der hvor Descartes benytter sig af induktion, f.eks. med et lille "men":

-Eftersom jeg ikke kan stole på Guds almagt (certitudo)

-Er jeg ladt i stikken (dubito)

Men

-Såfremt jeg siger noget (cogito)

-Forsikrer det mig om hvem jeg er (sum)

En direkte sammenligning med den logiske tid, kunne måske falde sådan ud:

-Eftersom jeg ikke kan stole på fangevogterens alvidenhed (certitudo)

-Må jeg give en forklaring (cogito)

Som

-Såfremt jeg tvivler på den (dubito)

-Forsikrer mig om hvem jeg er (sum)

Tvivlen og tænkningen har byttet plads. En detalje, måske, men er det ikke også domænet for onde ånder? Det relative pronomen sætter noget i omløb, henfører, og skaber en sammenhæng, som på sin side synes at anticipere Lacans diskurser.

Jeg vil dog slutte med en anden anticipation, mere imponerende i sin udstrækning, som lader parterne slutte på samme side, nemlig første side af første meditation. Med lidt over 300 års forspring giver Descartes her et glimrende resumé af Lacans artikel, idet Descartes om sin egen tøven med udarbejdelsen af meditationerne konkluderer: "Derfor tøvede jeg så længe, at jeg derefter ville kunne bebrejdes, hvis jeg brugte den tid til at overveje i, der er tilbage til at handle i"⁷.

Hverken tøven eller tvivl rækker, andet end en hånd på vejen mod en konklusion.

Stig Salling Nielsen, 31. januar 2021

---

⁷ *Meditationer over den første filosofi* p. 75